

**Recente arresten van het EHRM in verband met artikel 10 EVRM
(vrijheid van meningsuiting en informatie)
Mei - juli 2010**

**Dirk Voorhoof
AM 2010/5-6, 512-532**

**Recente arresten van het E.H.R.M. in verband met artikel 10 E.V.R.M. (vrijheid van
meningsuiting en informatie)
Mei - juli 2010**

**Arrêts récents de la C.E.D.H. se rapportant à l'article 10 de la Convention européenne
des droits de l'homme (liberté d'expression et d'information)
May – juillet 2010**

- Brunet Lecomte en Lyon Mag. t. Frankrijk, 6 mei 2010
- Fleury t. Frankrijk, 11 mei 2010
- Myrskyy t. Oekraïne, 20 mei 2010
- Cox t. Turkije, 20 mei 2010
- Saygili en Bilgiç t. Turkije, 20 mei 2010
- Biçici t. Turkije, 27 mei 2010
- Gutiérrez Suárez t. Spanje, 1 juni 2010
- Dumitru t. Roemenië, 1 juni 2010
- Gül e.a. t. Turkije, 8 juni 2010
- Sapan t. Turkije, 8 juni 2010
- Andreescu t. Roemenië, 8 juni 2010
- Turgay e.a. t. Turkije, 15 juni 2010
- Arpat e.a. t. Turkije, 15 juni 2010
- Asici e.a. t. Turkije, 15 juni 2010
- Cemil Aydin t. Turkije, 15 juni 2010
- Bingöl t. Turkije, 22 juni 2010
- Kurlowicz t. Polen, 22 juni 2010
- Gözel en Özer t. Turkije, 6 juli 2010
- Niskasaari e.a. t. Finland, 6 juli 2010
- Mariapori t. Finland, 6 juli 2010
- Manole e.a. t. Moldavië, 13 juli 2010
- Gazeta Ukraina-Tsentr t. Oekraïne, 15 juli 2010
- Aksu t. Turkije, 22 juli 2010

en twee beslissingen: Effecten Spiegel AG t. Duitsland, 4 mei 2010, Appl. 38059/07 en Lietuvos Nacionalinis Radijas Ir Televizija en Tapinas er Partneriai t. Litouwen, 6 juli 2010, Appl. 27930/05.

Na een eenmalige afwezigheid uit de rapportering (zie overzicht rechtspraak art. 10 E.V.R.M. april 2010, A&M 2010/4) is Turkije weer nadrukkelijk aanwezig als verwerende staat in zaken betreffende (politieke) expressievrijheid. In Cox t. Turkije is het Europees Mensenrechtenhof van oordeel dat de weigering van een inreisvisum wegens bepaalde meningsuitingen neerkomt op een ongeoorloofde inmenging in de expressievrijheid. Norma Cox, een Amerikaanse academica die doceerde aan de Universiteit van Istanbul was eerder het land uitgezet wegens bepaalde lezingen waarin ze controversiële standpunten had ingenomen in verband met de Koerdische kwestie en de Armeense genocide. Door de Turkse autoriteiten was haar medegedeeld dat haar voortaan de toegang tot Turkije zou worden geweigerd, een beslissing die, na protest door Cox, later ook door een Turks administratief rechtscollege is bevestigd. In een arrest van 20 mei 2010 wijst het Europees Hof er op dat Cox nooit is veroordeeld in Turkije en dat tegen haar zelfs nooit een strafonderzoek is

opgestart. Het Hof erkent dat de standpunten die Cox verkondigde partijdig waren en mogelijks anderen tegen de borst stootten. Maar tegelijk benadrukt het Hof dat een democratie juist de nodige tolerantie en openheid van geest veronderstelt ten opzichte van controversiële uitingen (§ 41-42). Het Hof is van oordeel dat aan Cox geen feiten ten laste gelegd werden die schadelijk zouden kunnen zijn voor de Staat of de openbare orde. Sterker nog : “the Court considers it established that the ban on the applicant’s re-entry into Turkey was designed to repress the exercise of her freedom of expression and stifle the spreading of ideas” (§ 44). Een dergelijke overheidsinmenging in de expressievrijheid is strijdig met art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 20 mei 2010, Cox t. Turkije).

In Saygılı en Bilgiç t. Turkije stelt het Hof een schending vast van art. 10 E.V.R.M. wegens het publicatieverbod voor een periode van 30 dagen van de krant Günlük Evrensel. De krant was tijdelijk het zwijgen opgelegd omdat ze als de opvolger werd beschouwd van een andere krant die bij rechterlijk verbod verboden was, nl. Yeni Evrensel. Toen de Turkse rechtscollèges na protest door de uitgever zich realiseerden dat het om een vergissing ging, was Günlük Evrensel ondertussen reeds 30 dagen uit de handel genomen. Het Europees Hof vindt dit een schending van de expressievrijheid en veroordeelt de Turkse staat tot een schadevergoeding van 9.000 euro, te betalen aan de eigenaar en hoofdredacteur van de krant (E.H.R.M. 20 mei 2010, Saygılı en Bilgiç t. Turkije).

In een aantal zaken stelt het Mensenrechtenhof een schending vast van art. 11, soms in combinatie of in relatie met art. 10 E.V.R.M., naar aanleiding van onevenredige overheidsinmengingen in de vrijheid tot vreedzaam betogen in Turkije (E.H.R.M. 27 mei 2010, Biçici t. Turkije, 27 mei 2010; E.H.R.M. 15 juni 2010, Arpat e.a. t. Turkije en E.H.R.M. 15 juni 2010, Asici e.a. t. Turkije). Het roepen van slogans ter ondersteuning van de Turkse Communistische Partij en de Marxistisch-Leninistische Jongerenbond (de TKP/ML-TIKKO-TMLGB), tijdens een vreedzame betoging, is door het Hof beoordeeld als een inbreuk op art. 10 E.V.R.M. De veroordeling tot 10 maand gevangenisstraf van Gül e.a. voor het verspreiden van propaganda ten voordele van een gewapende, illegale organisatie in toepassing van art. 7 § 2 van de terrorismewet, kan volgens het Europees Hof de toets aan art. 10 E.V.R.M. niet doorstaan. Het Hof wijst erop dat “in the instant case, there is no dispute between the parties that the applicants shouted the slogans in question during lawful demonstrations (...). There is also no indication in the case file that these demonstrations were not peaceful or that the demonstrators engaged in acts of violence. The Court observes that, taken literally, some of the slogans shouted (such as “Political power grows out of the barrel of the gun”, “It is the barrel of the gun that will call into account”) had a violent tone (...). Nevertheless, having regard to the fact that these are well-known, stereotyped leftist slogans and that they were shouted during lawful demonstrations – which limited their potential impact on “national security” and “public order” – they cannot be interpreted as a call for violence or an uprising. The Court stresses, however, that whilst this assessment should not be taken as an approval of the tone of these slogans, it must be recalled that Article 10 protects not only the substance of the ideas and information expressed, but also the form in which they are conveyed (...). The Court observes that, by shouting these slogans, the applicants did not advocate violence, injury or harm to any person. Furthermore, neither in the domestic court decisions nor in the observations of the Government is there any indication that there was a clear and imminent danger which required an interference such as the lengthy criminal prosecution faced by the applicants” (§ 40-42). Mede rekening houdend met de ernst van de sanctie en wijzend op de verschillen met de beslissing van het Hof in de zaak Taşdemir t. Turkije van 23 februari 2010, (in casu steun aan terrorisme), komt het Hof tot de conclusie dat er een schending is van art. 10 E.V.R.M. : “the Court is of the view that the applicants’

conduct cannot be considered to have had an impact on “national security” or “public order” by way of encouraging the use of violence or inciting others to armed resistance or rebellion, which are essential elements to be taken into account” (§ 44). *In een dissenting opinion argumenteren Sajó and Tsotsoria waarom zij van oordeel zijn dat de sanctie wegens het roepen van de slogans niet in strijd is met art. 10 E.V.R.M.*: “In the present case the slogans supported the continued use of violence by an armed, illegal organisation. The applicants identified themselves with the violent means used by that organisation. Such identification may amount to the glorification of violent destruction and an expression of moral support (...). Without taking a position on the specific application of the above consideration in other cases, we do not believe that moral support for terrorism *per se* deprives an expression of the protection of Article 10. It is possible, for example, that someone agrees with certain terrorists about an alleged injustice, which the terrorists claim to be the reason of their fight. Such agreement on matters of injustice is indirect support only, and does not amount, *per se*, to the support of terrorist methods. However, in the present case the moral support is expressly and without ambiguity related to the violent means of the illegal movement in a situation where the people present may not have had the benefit of an ulterior exchange of ideas. Moreover the impact of such support given to the illegal, armed group has to be seen in the context of the tensions of the late nineties in Turkey when the likelihood of violent reactions was considerable” (*E.H.R.M. 8 juni 2010, Gül e.a. t. Turkije*).

*In de zaak Sapan t. Turkije is het Hof van oordeel dat de inbeslagname van een boek over een Turkse populaire zanger een schending oplevert van de expressievrijheid. In Straatsburg heeft de uitgever van het boek “Tarkan– phénomène de star” (Tarkan – yıldız olgusu) zich beklagd over deze inbeslagname. Tarkan had zich, zich beroepend op zijn persoonsrechten en recht op privacy, tegen de publicatie van het boek verzet en de Turkse rechter had de inbeslagname van het boek bevolen. Het Europees Hof benadrukt dat het boek vooral in eerste deel de verwerking is van een doctoraal proefschrift over het fenomeen popster, toegepast in het tweede deel op Tarkan. Het boek heeft geen sensationeel karakter en focust niet ongepast op het privé-leven van Tarkan: “l’ouvrage litigieux traite donc, à travers Tarkan et par le biais d’outils scientifiques, du phénomène de société que sont les stars. Aussi, on ne saurait considérer ce livre comme faisant partie des publications de la presse dite « à sensation » ou « de la presse du cœur », laquelle a habituellement pour objet de satisfaire la curiosité d’un certain public sur les détails de la vie strictement privée d’une célébrité” (§ 34). De foto’s in het boek waren evenmin een inbreuk op zijn portretrecht of zijn privé-leven want het ging om foto’s waarop Tarkan duidelijk poseerde en de foto’s waren eerder gepubliceerd (§ 35). Omdat de Turkse rechtscollages onvoldoende geargumenteed hebben waarom de persoonsrechten en het recht op goede naam en privacy van Tarkan in deze zaak de bovenhand haalde op de expressievrijheid, is het E.H.R.M. van oordeel “que la saisie litigieuse ne peut être considérée comme ayant été « nécessaire dans une société démocratique » dans la mesure où elle ne reposait pas sur une motivation suffisante et pertinente” (§ 41) (*E.H.R.M. 8 juni 2010, Sapan t. Turkije*).*

De zaak Turgay e.a. t. Turkije vertoont veel gelijkenis met de zaak Ürper e.a. t. Turkije (E.H.R.M. 26 januari 2010, A&M 2010/2, 198-199). De eigenaars, directeurs, hoofdredacteuren en journalisten van twee weekbladen, Yedinci Gün en Toplumsal Demokrasi, beklagden zich in Straatsburg over het verspreidingsverbod gedurende één maand dat tegen hen was uitgevaardigd door het Assisenhof van Istanbul, naar aanleiding van enkele artikels die als propaganda werden beschouwd voor de PKK/KONGRA-GEL, een terroristische organisatie. Het Europees Hof vindt deze overheidsinmenging in toepassing van de Turkse antiterrorismewet nr. 3713 in strijd met art. 10 E.V.R.M., op basis van een argumentatie die

identiek is als die in de zaak Ürper e.a. t. Turkije. Het Hof verwijst naar de argumentatie dat de preventieve maatregelen tegen de twee weekbladen “were not imposed on particular types of news reports or articles, but on the future publication of entire newspapers, whose content was unknown at the time of the national court's decisions. The Court considered that both the content of section 6(5) of Law no. 3713 and the judges' decisions stemmed from the hypothesis that the applicants, whose “guilt” had been established without trial in proceedings from which they had been excluded, would recommit the same kind of offences in the future. The Court therefore found that the preventive effect of the suspension orders had entailed implicit sanctions on the applicants to dissuade them from publishing similar articles or news reports in the future, and hinder their professional activities. Noting that less draconian measures could have been envisaged, such as the confiscation of particular issues of the newspapers or restrictions on the publication of specific articles, the Court concluded that, by suspending the publication and distribution of the newspapers, albeit for short periods, the domestic courts largely overstepped the narrow margin of appreciation afforded to them and unjustifiably restricted the essential role of the press as a public watchdog in a democratic society. Finally, the Court held that the practice of banning the future publication of entire periodicals on the basis of section 6(5) of Law no. 3713 went beyond any notion of “necessary” restraint in a democratic society and, instead, amounted to censorship” (§ 21) (E.H.R.M. 15 juni 2010, Turgay e.a. t. Turkije).

In Bingöl t. Turkije vindt het Hof dat de veroordeling van een politicus die tijdens een meeting van de DEHAP (Democratische Volkspartij / Parti démocratique du peuple) een speech had gehouden een schending is van de politieke expressievrijheid. Bingöl was veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf omdat hij in zijn speech, aldus de Turkse rechtscolleges, had aangezet tot haat en vijandschap onder de bevolking, door met name zijn steun uit te spreken voor de PKK. Het verweer van de Turkse regering als zou de speech van Bingöl zelfs geen aanspraak maken op bescherming van art. 10 E.V.R.M. in toepassing van art. 17 E.V.R.M. wijst het Hof kordaat af, om vervolgens te besluiten dat de veroordeling in strijd is met art. 10 E.V.R.M. Het Hof benadrukt dat “le discours litigieux consistait en une analyse de la question kurde par une critique vigoureuse des politiques menées par l'Etat turc depuis la fondation de la République” (§ 37). Zoals in talloze andere arresten in zaken tegen Turkije merkt het Hof op dat “si certains passages du discours litigieux dressent un tableau des plus négatifs de l'Etat turc, et donnent ainsi au récit une connotation hostile, ils n'exhortent pas pour autant à l'usage de la violence, à la résistance armée, ni au soulèvement, et il ne s'agit pas d'un discours susceptible de favoriser la violence dans la région en insufflant une haine profonde et irrationnelle envers ceux qui étaient présentés comme responsables des faits dénoncés, ce qui est, aux yeux de la Cour, l'élément essentiel à prendre en considération” (§ 39). Het Hof vindt ook geen rechtvaardiging voor de gevangenisstraf en is overigens van oordeel Bingöl als burger, ambtenaar en politicus te streng is gestraft: “Sa condamnation au pénal lui a par ailleurs valu une restriction significative dans sa vie civile, en lui barrant l'accès à la fonction publique alors qu'il était fonctionnaire auparavant, et aux élections, alors qu'il était homme politique” (§ 40). Het Hof is van oordeel dat “rien dans les circonstances de la présente espèce, où le discours litigieux fut prononcé dans le contexte d'un débat sur une question présentant un intérêt public légitime, n'était de nature à justifier l'imposition d'une peine de prison”. De veroordeling van Bingöl is daarom in strijd met art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 22 juni 2010, Bingöl t. Turkije).

In Gözel en Özer t. Turkije is het Europees Hof van mening dat de veroordeling wegens de reproductie van teksten van een illegale of terroristische organisatie slechts noodzakelijk is als de inhoud van de tekst en de context waarin de publicatie gebeurt aanzetten tot geweld of

terrorisme. Het Hof wijst erop dat “sanctionner un journaliste pour avoir aidé à la diffusion de déclarations émanant d'un tiers (...) entraverait gravement la contribution de la presse aux discussions de problèmes d'intérêt général et ne saurait se concevoir sans raisons particulièrement sérieuses » (...). Il ressort de la jurisprudence susmentionnée que la Cour n'a nullement considéré que la personnalité de l'auteur d'un écrit était le seul élément déterminant pour réprimer la publication en cause, considération qui serait difficilement concevable au regard de la Convention puisqu'elle impliquerait l'exclusion automatique de certains individus ou groupes d'individus de la garantie offerte par l'article 10 (...). Ces considérations s'appliquent *mutatis mutandis* à l'affaire de Mme Gözel, même s'il s'agit là d'une déclaration émanant du comité central d'une organisation illegal” (§ 53-54). *Het Hof brengt in herinnering dat het reeds in talrijke zaken schendingen van art. 10 E.V.R.M. heeft vastgesteld* “concernant la condamnation de propriétaires, de rédacteurs en chef ou d'éditeurs de périodiques pour la publication de déclarations ou de tracts émanant d'organisations qualifiées en droit turc de « terroristes »” *in toepassing van de Turkse antiterrorismewet nr. 3713 (§ 59). Het ging toen telkens om zaken, zoals ook in Gözel en Özer, waarin de Turkse rechtscolleges* “avaient condamné les professionnels des médias au seul motif qu'ils avaient publié des déclarations d'organisations terroristes, sans procéder à la moindre analyse de la teneur des écrits litigieux ou du contexte dans lequel ils s'inscrivaient. Dans son analyse, la Cour a par ailleurs établi qu'aucun de ces écrits n'exhortait au recours à la violence, à la résistance armée, ni au soulèvement, et qu'il ne s'agissait pas de discours de haine” (§ 61). *Voor het Hof kan de veroordeling en het verspreidingsverbod in de zaak Gözel en Özer daarom niet door de beugel omdat op die manier kritische journalistiek aan banden worden gelegd:* “Aux yeux de la Cour, la condamnation répétitive de propriétaires, éditeurs ou rédacteurs en chef de périodiques accompagnée d'une mesure d'interdiction de publication, au seul motif qu'ils avaient publié des déclarations visées à l'article 6 § 2 de la loi n° 3713, peut également avoir pour effet de censurer partiellement les professionnels des médias et de limiter leur aptitude à exposer publiquement une opinion – sous réserve bien sûr de ne pas préconiser directement ou indirectement la commission d'infractions terroristes – qui a sa place dans un débat public, d'autant plus que, comme le montre la présente espèce, les termes « des déclarations ou des tracts d'organisations terroristes » ont été interprétés d'une manière très vague. En particulier, la répression des professionnels des médias exercée de manière mécanique à partir de la disposition précitée sans tenir compte de leur objectif (...) du droit pour le public d'être informé d'un autre point de vue sur une situation conflictuelle ne saurait se concilier avec la liberté de recevoir ou de communiquer des informations ou des idées” (§ 63). *Het Hof komt daarom tot het besluit de Turkse autoriteiten art. 10 E.V.R.M. geschonden hebben (E.H.R.M. 6 juli 2010, Gözel en Özer t. Turkije).*

In een opmerkelijk en controversieel arrest wijst het Europees Hof de vordering af in verband met een boek en een woordenboek met negatieve stereotypering van Roma-zigeuners, uitgegeven door de Turkse overheid. Een Roma in Turkije had, in toepassing van art. 8 (recht op privé-leven) in combinatie met art. 14 E.V.R.M. (discriminatieverbod) een verspreidingsverbod geëist van de beide boeken en de schrapping van een aantal passages in volgende edities, maar de Turkse rechtscolleges hadden deze verzoeken afgewezen. Het Europees Hof beklemtoont dat het maar om enkele passages gaat van een in essentie wetenschappelijk boek. De 'dissenters' willen meer de klemtoon gelegd zien op het bekampen van negatieve stereotypering van een kwetsbare minderheid en daarom vinden zij dat art. 8 juncto art. 14 E.V.R.M. wel geschonden is. Dit arrest krijgt verder in deze rubriek meer aandacht (E.H.R.M. 27 juli 2010, Aksu t. Turkije).

Nog in een zaak tegen Turkije was het Hof van oordeel dat het ontslag van een werknemer bij

het consulaat in Nürnberg niet als een inmenging in de expressievrijheid van de klager kon aangemerkt worden (E.H.R.M. 15 juni 2010, Cemil Aydin t. Turkije).

In Brunet Lecomte en Lyon Mag. t. Frankrijk vindt het Europees Hof de veroordeling van de directeur en de uitgeversmaatschappij van een maandblad wegens laster ongegrond. In het maandblad was een artikel gepubliceerd waarin een leider (T.) van de moslimgemeenschap in Lyon op de korrel was genomen. Het artikel droeg als titel : “Moet men bang zijn van de islamitische netwerken in Lyon?”. Hoewel de veroordeling van de directeur en de uitgeverij van het maandblad voorzien is bij wet en strekt tot de bescherming van de eer en goede naam van T., toch vindt het Hof de veroordeling in strijd met art. 10 E.V.R.M., met name omdat het artikel had moeten gesitueerd worden in de context van verschillende andere persartikels over deze thematiek. Uiteindelijk kaderden de artikels wel degelijk in een belangrijk maatschappelijk debat, was er geen amalgaam gemaakt van moslims en terroristen en was het artikel ook niet specifiek gericht op de persoon van T., hoewel zijn foto op de cover van het maandblad prijkte (§ 44-45). T. moet als publiek persoon stevige kritiek kunnen verdragen en bovendien had de kritiek op T. toch een feitelijke basis (§ 46-47). Het Hof wijst ook op het goed gedocumenteerd en genuanceerd karakter van het artikel en op de goede trouw van Brunet Lecomte en Lyon Mag. Bovendien is er maar een beperkte beoordelingsmarge voor de lidstaten om beperkingen op te leggen aan de vrijheid van het maatschappelijk debat over actuele thema's (§ 47-48) : “Surtout, la Cour rappelle que la marge d’appréciation dont disposent les Etats contractants en la matière est particulièrement réduite lorsque sont en cause, comme en l’espèce, des questions graves s’intégrant dans un débat d’intérêt général. La Cour ne peut en effet que souligner que les écrits litigieux ont été publiés très peu de temps après les attentats du 11 septembre 2001 qui ont entraîné un chaos mondial, et qu’ils contenaient des informations documentées relatives à ces questions, replacées dans le contexte local. L’intérêt du public, qu’il soit national ou lyonnais, s’en trouvait alors accru, s’agissant d’un débat politique d’une actualité immédiate. Par conséquent, la Cour considère que l’intérêt des requérants à communiquer et celui du public à recevoir des informations sur un sujet d’intérêt global et sur ses répercussions directes pour l’ensemble de l’agglomération lyonnaise est de nature à l’emporter sur le droit de T. à la protection de sa réputation”. De veroordeling van de directeur en de uitgeverij tot een schadevergoeding van 2.500 Euro vindt het Hof onevenredig. De vijfde sectie van het Hof kon evenwel geen consensus bereiken in deze zaak: twee van de zeven rechters vinden dat de veroordeling niet in overeenstemming is met art. 10 § 2 E.V.R.M. Zij beklemtonen dat juist omwille van de context van 9/11 de insinuaties van betrokkenheid in terroristische netwerken ernstige schade hebben toegebracht aan de goede naam en reputatie van T., dat de goede trouw van Brunet Lecomte en Lyon Mag helemaal niet vaststaat en dat het Europees Hof zich had moeten aansluiten bij de bevindingen van de Franse rechtscolleges (E.H.R.M. 6 mei 2010, Brunet Lecomte en Lyon Mag. t. Frankrijk).

Het in een pamflet beschuldigen van een burgemeester van verduistering van geld en het niet naleven van de wetgeving betreffende overheidsopdrachten, een aantijging zonder enige feitelijke basis, verdient uliem niet de bescherming van art. 10 E.V.R.M., ook al situeert het pamflet zich in een politiek debat. Een opmerkelijk arrest waarin het Hof nochtans wijst op talrijke factoren die pleiten voor de toepassing van een verregaande bescherming van de politieke expressievrijheid in deze zaak: het betreft immers kritiek op een burgemeester, door een lid van de oppositie, in verband met het beleid van het gemeentebestuur. Het Hof benadrukt dan ook : « il est fondamental, dans une société démocratique, de défendre le libre jeu du débat politique » (§ 43) en « le fait qu'un adversaire des idées et positions officielles doit pouvoir trouver sa place dans l'arène politique inclut nécessairement de pouvoir discuter

des actions menées par des responsables dans le cadre de l'exercice de leurs mandats publics » (§ 45). *Maar dit volstaat niet. In casu gaat het immers om zeer ernstige aantijgingen van corruptie en andere onwettige praktijken, waarvoor volgens de nationale rechtscolleges niet de minste aanwijzing bestaat. Het Hof merkt ook op dat die aantijgingen helemaal niet kaderden in een actueel debat over deze praktijken, want deze aantijgingen doken voor het eerst op in het pamflet, zonder dat er een spoor is van enige gerechtelijke actie tegen de burgemeester : « ces propos ne s'inscrivaient pas dans le contexte d'un débat public sur la gestion de la commune, et le maire n'a pas fait l'objet de poursuites judiciaires à ce sujet » (§ 47). Ongetwijfeld een controversiële overweging van het Hof, want dit lijkt te impliceren dat politici van de oppositie, onderzoeksjournalisten of NGO's die met dit soort informatie of aanwijzingen voor de dag komen, zich aan vervolging blootstellen wegens laster en moeten wachten tot er een publiek debat of gerechtelijke vervolging is, terwijl het in deze omstandigheden allicht juist de bedoeling is om het publiek debat uit te lokken of aan te dringen op een gerechtelijke onderzoek. Opmerkelijk is ook dat het Hof het als een verzwarende omstandigheid beschouwt dat de aantijgingen zijn geuit door een (oppositie)lid van de gemeenteraad, omdat daardoor de kritiek meer geloofwaardig wordt en daardoor blijkbaar meer schade berokkent aan de burgemeester. Het Hof herinnert eraan, “comme l'ont relevé les juridictions internes, (que) les propos du requérant pouvaient apparaître d'autant plus crédibles au public qu'ils émanaient d'un membre du conseil municipal, censé être bien informé sur la gestion de la commune” (§ 50). Het Hof tilt uiteindelijk zwaar aan het feit dat er volgens de Franse rechtscolleges geen voldoende feitelijke basis is voor de ernstige aantijgingen: “Or, la Cour rappelle que les juridictions internes ont examiné les offres de preuve faites par le requérant et considéré que les faits n'étaient pas établis” (§ 49). Finaal wordt ook rekening gehouden met het feit « que les accusations portées étaient d'une extrême gravité pour le maire mis en cause, accusé notamment d'avoir détourné de l'argent et de n'avoir pas respecté les règles d'attribution des marchés publics, et auraient entraîné des poursuites pénales à son encontre si elles avaient été véridiques » (§ 50). De boete en de schadevergoeding waartoe Fleury is veroordeeld, alles samen bijna 7.000 Euro, vindt het E.H.R.M. geen disproportionele maatregel en uiteindelijk wordt de inmenging in de expressievrijheid van Fleury als noodzakelijk beschouwd in een democratische samenleving. Geen schending dus van art. 10 E.V.R.M. Door Fleury is ondertussen een verzoek ingediend tot verwijzing naar de Grote Kamer, al is de kans klein dat het panel deze zaak doorverwijst, mede gelet op de unanimité waarmee dit arrest tot stand kwam (E.H.R.M. 11 mei 2010, Fleury t. Frankrijk).*

Een professor politieke wetenschappen die van een politieke partij beweerde dat ze een ideologie verspreidde van nationaal extremisme en die daarvoor veroordeeld is in Oekraïne, haalt zijn gelijk in Straatsburg. Het Europees Mensenrechtenhof vindt de veroordeling van de prof wegens lasterlijke kritiek op de politieke partij strijdig met de expressievrijheid. De professor was veroordeeld om zich publiek te verontschuldigen via krant waarin de litigieuze uitspraken waren gedaan. Een dergelijk rechterlijk bevel is wel degelijk te beschouwen als een vorm van overheidsinmenging in de zin van art. 10 E.V.R.M. : “The Court therefore considers that domestic court’s findings concerning the applicant and the order to apologise by way of newspaper disclaimer constituted an interference with the applicant’s freedom of expression in this case and dismisses the Government’s argument in that regard” (§ 39). Het E.H.R.M. wijst er op dat de nationale rechtscolleges geen rekening hebben gehouden met de manifeste aanspraak op bescherming van de expressievrijheid in deze zaak. Het Hof concludeert: “In spite of the applicant’s arguments, the courts failed to recognise that the case before them involved a conflict between the right to freedom of expression and the protection of the reputation and the rights of others, let alone undertaking a balancing exercise between

the interests involved (...). It follows that the domestic courts failed to give relevant and sufficient reasons for their finding that the statements ascribed to the applicant were defamatory of the plaintiffs” (§ 50-51). *Een schending dus van artikel 10 E.V.R.M., ook al betreft het maar een beperkte inmenging in de expressievrijheid (§ 40 en 52) (E.H.R.M. 20 mei 2010, Myrskyy t. Oekraïne).*

Spanje is veroordeeld wegens schending van de expressievrijheid omdat het ten onrechte de directeur van de krant Diario 16 heeft veroordeeld wegens de publicatie van lasterlijke informatie over de koning van Marokko. De krant had geschreven dat de Marokkaanse Koninklijke familie betrokken was in drugshandel, met verwijzing naar een aantal feiten, onderzoeksdaden en aanhoudingen in een zaak van drugsmokkel. Kort daarna werd de directeur van de krant, Gutiérrez Suárez, civielrechtelijk veroordeeld wegens aantasting van de eer en reputatie van koning Hassan II. Suárez trok met steun van een aantal NGO's en beroepsorganisaties (o.a. World Press Freedom Committee, International Press Institute en World Association of Newspapers) naar Straatsburg, zich beklagend over een onterechte inmenging in de journalistieke expressievrijheid. Het Hof wijst op het publiek belang dat gemoeid was met de berichtgeving in Diario 16 en erkent dat de krant zich op voldoende betrouwbaar feitenmateriaal heeft gesteund om de inderdaad ernstige aantijgingen die vooral in een aantal titels en tussentitels geformuleerd waren te rechtvaardigen. Het Hof vindt dat “les titres de l'information prétendaient certes attirer l'attention des lecteurs sur des faits exposés dans le corps de l'information faisant le lien entre un trafic des stupéfiants déjà constaté et la famille royale marocaine. Il s'agissait toutefois de faits véridiques, soulignés dans les titres – et où résidait précisément l'intérêt de l'information –, que les cinq tonnes de haschich avaient été découvertes dans une cargaison d'une société appartenant à cette famille. La Cour estime qu'il faut lire le titre de l'information et son contenu dans leur ensemble, tenant compte tant du caractère véridique des faits que de l'effet d'attirer l'attention des lecteurs recherché avec le titre. Elle rappelle à cet égard que la liberté journalistique comprend aussi le recours possible à une certaine dose d'exagération, voire de provocation” (§ 36). Dat achteraf is gebleken dat de personen die betrokken waren in de gesignaleerde drugsmokkel geen familieband hadden met de Marokkaanse koning, is voor het Europees Hof geen voldoende reden om de journalistieke berichtgeving verantwoordelijk te stellen voor de reputatieschade voor het Marokkaanse koningshuis : “la Cour relève que l'article publié faisait référence aux informations dont la journaliste disposait au moment de sa rédaction, et estime qu'on ne saurait exiger de l'auteur de l'information qu'elle connaisse l'issue future d'une procédure pénale en cours deux mois avant le prononcé de l'arrêt de condamnation, ni qu'elle recherche des informations policières et judiciaires qui sont, par leur propre nature, réservées. Pour la Cour, lorsque la presse contribue au débat public sur des questions suscitant une préoccupation légitime, elle doit en principe pouvoir s'appuyer sur des sources non identifiées et non renouvelées, sans avoir à entreprendre des recherches indépendantes, pourvu que les informations diffusées soient véridiques. Sinon, la presse pourrait être moins à même de jouer son rôle indispensable de « chien de garde » (...). La Cour n'aperçoit aucune raison de douter que le requérant ait agi de bonne foi à cet égard et estime donc que les motifs invoqués par les juridictions nationales ne sont pas convaincants” (§ 37-38). De conclusie luidt dat “l'information en cause n'était pas susceptible de porter à la réputation d'une personne une atteinte d'une gravité telle qu'on pût lui accorder un poids important lors de l'exercice de mise en balance que requiert le critère de nécessité visé à l'article 10 § 2 de la Convention” (§ 39). (E.H.R.M. 1 juni 2010, Gutiérrez Suárez t. Spanje).

In twee zaken heeft het Hof een inbreuk vastgesteld op de expressievrijheid in Roemenië. In Dumitru t. Roemenië vindt het Hof dat de veroordeling wegens laster van een persoon,

Dumitru, die een journalist informeerde over onwettige praktijken door een politie-inspecteur waarover in twee krantenartikels gerapporteerd werd, een schending opleverde van zowel art. 6 als art. 10 E.V.R.M. De veroordeling wegens laster vindt het Hof onvoldoende gemotiveerd en daarom een inbreuk op art. 6 § 1 E.V.R.M., temeer omdat Dumitru weldegelijk over stukken beschikte tot staving van de aantijgingen. Uit deze vaststelling leidt het Hof ook de schending af van art. 10 E.V.R.M. : “La Cour rappelle également qu'il est essentiel, pour protéger les intérêts concurrents que représentent la liberté d'expression et la liberté des débats, qu'une procédure équitable et l'égalité des armes soient dans une certaine mesure assurées (...). Elle rappelle en outre que l'absence de motivation d'une décision définitive, qui prive une procédure en diffamation d'équité, au mépris de l'article 6 § 1, emporte également violation de l'article 10 (...). Ayant constaté en l'espèce la violation de l'article 6 § 1 du fait d'un tel manquement, elle ne voit aucune raison de s'écarter de ses précédentes conclusions” (§ 49). Het Hof verwijst ook naar de geldboete en naar de schadevergoeding waartoe Dumitru veroordeeld werd. Het Hof vindt dat het gaat om “un montant total (...) pas négligeable” (§ 50). Ook hier concludeert het Hof dat er een schending is van art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 1 juni 2010, Dumitru t. Roemenië).

In een andere zaak werd een bekend mensenrechtenactivist in Roemenië, Gabriel Andreescu, veroordeeld wegens het uiten van vermoedens dat een voormalig minister had samengewerkt met de geheime politie tijdens het regime van Ceausescu. Andreescu had deze uitspraken gedaan tijdens een persconferentie, nadat hem de toegang was geweigerd tot archiefstukken in verband met de Securitate. Andreescu bracht de weigering in verband met een voormalig minister die ook lid was van de Commissie die besliste over de toegang tot archiefstukken van de Securitate. Na klacht door de betrokkene werd Andreescu veroordeeld wegens laster. Het Hof stelt ook in deze zaak een inbreuk vast op art. 6 § 1 E.V.R.M. en vervolgens op art. 10 E.V.R.M., omdat de nationale rechtscolleges op onvoldoende pertinente wijze hebben gemotiveerd waarom Andreescu werd veroordeeld en daardoor in zijn expressievrijheid was beknot. Het Hof merkt op dat “il est essentiel, pour protéger les intérêts concurrents que représentent la liberté d'expression et la liberté des débats, qu'une procédure équitable soit dans une certaine mesure assurée (...). Dans la présente affaire, la Cour a déjà constaté que le requérant n'a pas bénéficié d'un procès équitable, au mépris de l'article 6 § 1, dans la mesure où il a été condamné sans avoir été entendu en personne par le tribunal qui a établi sa culpabilité. De plus, en cassant ce jugement pour condamner le requérant au pénal et au civil, le tribunal départemental n'a porté aucune attention au contexte dans lequel les propos en cause avaient été tenus ou aux intérêts en jeu (...), ni au fait que l'intéressé avait été relaxé en première instance. Dans ces conditions, il ne saurait être affirmé que le tribunal départemental a fourni des motifs « pertinents et suffisants » pour conclure que le requérant avait porté atteinte à la réputation de A.P. et pour le condamner” (§ 97-98). Het Hof wijst ook op de ernst van de sanctie die een intimiderend of verkillend effect kan hebben op de expressievrijheid : “A cet égard, il convient de rappeler que si les États contractants ont la faculté, voire le devoir, de réglementer l'exercice de la liberté d'expression de manière à assurer une protection adéquate par la loi de la réputation des individus, ils doivent éviter ce faisant d'adopter des mesures propres à dissuader les médias et les formateurs d'opinion de remplir leur rôle d'alerte du public sur des questions présentant un intérêt général – telles les relations des personnalités publiques avec l'ancien régime répressif d'avant 1989. La Cour remarque ainsi le montant particulièrement élevé des dommages-intérêts lequel représentait plus de quinze fois le montant du salaire moyen à l'époque des faits” (§ 100). Een inbreuk op art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 8 juni 2010, Andreescu t. Roemenië).

In de zaak Kurlowicz t. Polen is het Hof van oordeel dat de kritiek die een politicus uitte

tijdens een gemeenteraadszitting op het beleid van een schooldirecteur de zeer verre gaande bescherming van de politieke expressievrijheid verdient en dat daarom de veroordeling van de politicus wegens laster een schending is van art. 10 E.V.R.M. Het Europees Hof wijst erop dat de lasterlijke aantijgingen niet tegen de persoon van de schooldirecteur waren gericht, maar betrekking hadden op vermeende onregelmatigheden in het management van de school. Het Hof erkent wel dat de kritiek gericht was tegen “a particular person, K. Ch. who, at the relevant time, was the school complex manager”, maar het vindt “that a person who manages an institution financed from public money should be prepared to accept hard-hitting criticism particularly in the course of a public debate where matters of funding the institution in question are discussed. As regards the reasons given by the domestic courts, the Court notes that the second-instance court examined the applicant's case also from the standpoint of Article 10 of the Convention. The latter court found that the right to freedom of expression was not unlimited and that the Convention did not provide for protection for those who, by exercising their freedom of expression, breached another's right to good name and reputation. However, the domestic court did not carry out a balancing exercise of the competing interests at stake seen in the context in which the impugned remarks were made” (§ 49-51). Opmerkelijk is wel dat het Europees Hof akkoord gaat met vaststelling van de Poolse rechtscolleges dat de meeste beweringen uit de lucht gegrepen waren : “As regards the categorisation of the applicant's statements, the Court observes that the Polish courts unreservedly qualified all of them as statements without a factual basis. It is prepared to accept that most of the statements, such as the assertion that the claimant “failed to appoint the school council” or “granted overtime work only to certain teachers” could be considered as statements which lacked a sufficient factual basis”. Maar omdat een aantal kritische opmerkingen van de politicus in essentie waardeoordelen waren in verband met een actueel politiek debat, vindt het Hof toch dat die uitspraken de bescherming verdienen van art. 10 E.V.R.M. Het Hof overweegt dat “contrary to the view taken by the domestic courts, (..) the applicant's speech also included statements which could reasonably be regarded as value judgements, such as the statement that the claimant “mismanaged the school complex finances”, “spent money on teachers' training in an inappropriate and non-objective way not corresponding to the school's needs” or that the school “lacked discipline”. The Court considers that these value judgments on a matter of public interest enjoy the protection of Article 10 of the Convention” (§ 53). Het Hof tilt ook bijzonder zwaar aan de strafvervolgning en de strafrechtelijke veroordeling van de politicus : “Although the Court has found on many occasions that a criminal measure as a response to defamation cannot, as such, be considered disproportionate to the aim pursued (..) it considers that, in cases such as the present one, which concern an open, candid political debate, recourse to a criminal prosecution resulting in the applicant's conviction must be seen as a wholly disproportionate measure” (§ 54). Voor het Hof ligt de conclusie voor de hand : rekening houdend met de beperkte beoordelingsmarge waarover de verdragstaten in dit soort zaken beschikken en het disproportioneel karakter van de sanctie komt de veroordeling van de politicus neer op een schending van art. 10 E.V.R.M. Het Hof geeft nog mee dat de Poolse autoriteiten er niet in geslaagd zijn “to strike a fair balance between the relevant interests of, on the one hand, the protection of the school complex manager's right to reputation and, on the other, an elected representative's right to freedom of expression in exercising this freedom where issues of public interest are concerned” (§ 56) (E.H.R.M. 22 juni 2010, Kurlowicz t. Polen).

In twee zaken tegen Finland tilt het Hof zwaar aan de strafrechtelijke vervolging en veroordeling wegens laster. Het stelt telkens een inbreuk vast op art. 10 E.V.R.M. Beide zaken krijgen verder een grondiger toelichting (E.H.R.M. 6 juli 2010, Niskasaari e.a. t. Finland en E.H.R.M. 6 juli 2010, Mariapori t. Finland).

Op 13 juli 2010 heeft het Hof uitspraak gedaan over de billijke genoegdoening (art. 41 E.V.R.M.) in de zaak Manole e.a. t. Moldavië (E.H.R.M. 19 september 2009, zie A&M 2010/1, 79-80). Het Hof volstaat uiteindelijk met de toekenning van slechts een beperkte schadevergoeding, wijzend op “the nature of the violation found in this case, namely the failure of the State authorities to put in place a legislative framework to ensure that the public were provided with a balanced and pluralistic audio-visual service. The Court found that the applicants, as journalists and editors employed by TRM, were directly affected by this failure by the State to prevent censorship and political influence at TRM. On the basis that the applicants' complaints concerned principally the deficiencies in the legislative framework and the practice of censorship at TRM, it found that they were exempted from the requirement to exhaust domestic remedies (see the principal judgment, §§ 112-113). The Court did not, however, make any findings as regards the applicants' individual employment histories. Nor did it examine whether the applicants had exhausted domestic remedies in respect of the various disciplinary, reinstatement, dismissal and redundancy measures taken against them. It follows that the Court does not consider it appropriate in the present case to award compensation in respect of any pecuniary damage suffered by the applicants as a result of any such measure. Moreover, although the Court cannot in the present proceedings examine the new legislation to determine whether the situation which gave rise to the violation has been remedied, it notes with satisfaction that measures have been taken by the national authorities to reform the legal framework with a view to bringing to an end the administrative practice that gave rise to the violation. In all the circumstances, it awards each applicant EUR 2,000 in respect of non-pecuniary damage” (§ 8). Het Hof kent wel de gevraagde som van 8.940 Euro toe voor de gemaakte kosten, o.a. erkennend dat “the present case raised new and complex factual and legal issues and that the costs claimed included attendance at a hearing in Strasbourg” (§ 11) (E.H.R.M. 13 juli 2010, Manole e.a. t. Moldavië).

In een Oekraïense zaak gaat het om de civielrechtelijke veroordeling van een krant wegens laster aan het adres van een politicus. De krant in kwestie, Ukraina-Tsentr in Kirovograd, had verslag uitgebracht over een persconferentie tijdens dewelke een journalist (M.) een politicus (Y.) ervan beschuldigd had opdracht te hebben gegeven de journalist in kwestie te vermoorden. Omwille van die aantijging die volgens de Oekraïense rechtscolleges de eer en goede naam van de politicus in een pre-electorale periode had aangetast, werd de krant veroordeeld. Het Europees Hof vindt die veroordeling evenwel in strijd met zowel art. 6 § 1 E.V.R.M. als met art. 10 E.V.R.M. Het Hof erkent wel dat “the allegations made by Mr M. were very serious”, maar het wijst er tegelijk op dat de krant “reported on the fact that this accusation had been made in the context of the widely debated issue of the mayoral elections in Kirovograd. Furthermore, the vulnerability of political journalists in itself was a topic of important public interest, given that, as the Court found in the case of Gongadze, journalists who cover politically sensitive topics place themselves in a vulnerable position vis-à-vis those in power (as evidenced by the death of eighteen journalists in Ukraine since 1991)” (§ 50-51, zie ook E.H.R.M. 8 november 2005, Gongadze t. Oekraïne). Door Ukraina-Tsentr was op correcte en neutrale wijze verslag uitgebracht over wat op de persconferentie was gezegd, mede in de context van een pre-electorale periode. De Oekraïense rechtscolleges hebben ten onrechte het onderscheid niet gemaakt tussen degene die een politicus beschuldigde opdracht tot een moord op een journalist te hebben gegeven en de krant die daarover rapporteerde : “The domestic courts, however, failed to distinguish between the accusation made by Mr M. and the reporting on such accusation by the applicant company and found them jointly and equally liable for the statement that did not emanate from the applicant company but was clearly identified as that proffered by another person. The domestic courts thus failed to

explain whether the defamation ascribed to the applicant company lay in the contents of the reported accusation, or in the fact that the applicant company had made it (...). The Court notes that the domestic law exempts the media from liability under certain conditions where they have published untrue information. It is not, however, clear why this issue had been so extensively discussed by the domestic courts in the present case because they had themselves established that the information as disseminated by the applicant company was true" (§ 52). *Volgens het Hof zijn in deze zaak de in het geding zijnde belangen niet correct tegen elkaar afgewogen en is niet op pertinente wijze duidelijk gemaakt waarom de journalist die de verdachtmaking uitlette op de persconferentie en de krant die erover rapporteerde in gelijke mate verantwoordelijkheid worden geacht voor de lasterlijke uitspraak, temeer omdat deze uitspraak ook reeds via andere media ruimschoots onder de publieke aandacht was gebracht. Het Hof wijst erop dat de Oekraïense rechtscolleges "did not provide sufficient reasons for putting Mr M. who had made a defamatory statement and the applicant company, who had reported about it, on equal footing and for disregarding the fact that the impugned information had been widely disseminated prior to the publication by the applicant company. Neither did they discuss the proportionality of the interference and the fact that the applicant company had offered to the plaintiff the possibility to reply to the impugned publication" (§ 53). Daarom is er een schending van art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 15 juli 2010, Gazeta Ukraina-Tsentr t. Oekraïne)*

Een zaak heeft indirect verband met expressievrijheid, media en journalistiek. In een zaak tegen Nederland in verband met de vermeende schending van art. 3 E.V.R.M. (verbod van folteringen en van onmenselijke of onterende behandelingen of bestraffingen) naar aanleiding van de asielweigering van een Libanees, houdt het Hof er rekening mee dat het strafproces in Nederland tegen betrokkene heel wat media-aandacht heeft getrokken en dat daardoor de kans reëel is dat de Libanese autoriteiten de man in het vizier gekregen hebben. Het Hof wijst erop dat de strafzaken tegen de betrokkene op verdenking van lidmaatschap van een terroristische organisatie "attracted considerable media attention and the applicant's name and nationality were disclosed in several printed media reports (...)". Het Hof vindt het "sufficiently plausible for the purposes of Article 3 of the Convention that the applicant would be identified and detained for questioning after his arrival in Libya entailing a real risk of being subjected to treatment in violation of Article 3 at the hands of the Libyan authorities" (§ 148-149) (E.H.R.M. 20 juli 2010, A. t. Nederland).

Aandacht verdient zeker ook de uitvoerig gemotiveerde beslissing van het Hof in de zaak Effecten Spiegel AG t. Duitsland. In deze zaak is het Hof van oordeel dat de klacht vanwege het economisch-financieel tijdschrift Effecten-Spiegel niet ontvankelijk is. Het tijdschrift was veroordeeld wegens ernstige lasterlijke aantijgingen aan het adres van een manager bij Audi, aantijgingen die waren overgenomen van een voormalig werknemer van Audi (Mr. D), maar waarvoor volgens de Duitse rechtscolleges niet de minste feitelijke aanwijzing bestond. Het tijdschrift had de beweringen van deze bron grondiger moeten controleren alvorens de aantijgingen te publiceren: "the Court finds that the publication of the statements at stake mainly amounted to an uncritical reproduction of Mr D.'s allegations. The Court cannot but agree with the domestic courts in their finding that the applicant company did not sufficiently verify the information prior to publication". Bovendien beperkte de veroordeling zich tot een herhalingsverbod van de aantijgingen, zeker geen disproportionele overheidsinmenging dus: "the Court points out that the applicant company did not face criminal proceedings, nor was it ordered to pay damages. In fact, the domestic courts ordered the applicant company to refrain from disseminating certain statements published in the article, a measure which has to be regarded as the least severe one available to persons whose reputation has been tarnished by

published information” (E.H.R.M. 4 mei 2010, Effecten Spiegel AG t. Duitsland, Appl. 38059/07).

Op dezelfde lijn ligt ook de beslissing van het Hof in een zaak tegen Litouwen betreffende de veroordeling wegens laster van de publieke omroep en een groep journalisten. Ze waren veroordeeld wegens het uitzenden van aantijgingen van corruptie aan het adres van een lid van de Commissie voor Kansspelen, S.J. Het Hof vindt de klacht van de omroep en de journalisten wegens vermeende inbreuk op de expressievrijheid evenwel niet-ontvankelijk. In alweer een omstandige niet-ontvankelijkheidsbeslissing beoordeelt het Hof de noodzakelijkheid van de veroordeling vanuit het perspectief van het recht van de media en de journalistiek om verslag uit te brengen over aangelegenheden van publiek belang: “it is incumbent on (the press) to impart information on matters of public interest. Were it otherwise, the press would be unable to play its vital role of “public watchdog” (..). Although formulated primarily with regard to the print media, these principles doubtless also apply to the audiovisual media”. Maar het Hof laat uiteraard ook niet na om erop te wijzen dat “the press must not overstep the bounds set, inter alia, in the interests of “the protection of the reputation or rights of others”. Of de aantijgingen de gewraakte overheidsinmenging rechtvaardigen hangt volgens het Hof af van een aantal omstandigheden: “On this point, the Court takes into consideration whether the research undertaken before making the defamatory statements was adequate to substantiate the impugned allegations (..), whether the allegations were presented in a reasonably balanced manner and whether the person defamed had an opportunity to defend himself or herself”. Het Hof benadrukt dat de aantijgingen van corruptie zeer ernstig waren, terwijl onvoldoende aannemelijk was gemaakt dat ze een feitelijke basis hadden en de omroep ook een vraag van S.J. tot rechtszetting had afgewezen. Het Hof verwijst naar de vaststellingen van de Litouwse rechtscolleges die oordeelden dat de omroep ter kwade trouw had gehandeld “in not taking all reasonable measures to evaluate S.J.’s actions and relying on incorrect and unverified information. Having balanced the relevant considerations, the national courts found no basis for the applicants’ serious allegations against S.J., given that the applicants could not provide any information to the domestic courts justifying such accusations”. Bovendien beperkte de veroordeling zich tot een evenredige maatregel, nl. een civielrechtelijke schadevergoeding, de betaling tot gerechtskosten en een bevel tot rectificatie : “the Court places emphasis on the fact that, in the present case, the first applicant was sued before the civil courts and was ordered to correct the prejudicial statements publicly and to pay LTL 1,000 (approximately EUR 290) in compensation for non-pecuniary damage, as well as LTL 4,091 (approximately EUR 1,185) in compensation for pecuniary damage, plus litigation costs. In the circumstances of the case, the Court does not find these sanctions excessive”. Om die redenen vindt het Hof de klacht wegens vermeende schending van art. 10 E.V.R.M. “manifestly ill-founded” (E.H.R.M. 6 juli 2010, Lietuvos Nacionalinis Radijas Ir Televizija en Tapinas er Partneriai t. Litouwen, Appl. 27930/05).

Tenslotte vermelden we nog dat het arrest in de zaak Aguilera Jiménez e.a. t. Spanje (E.H.R.M. 8 december 2009) waarover eerder in deze rubriek gerapporteerd werd (A&M 2010/1, 80-81) niet definitief is omdat de zaak op 10 mei 2010 in toepassing van art. 43 E.V.R.M. door het panel van vijf rechters naar de Grote Kamer van het Hof is verwezen. Het arrest van de Grote Kamer wordt pas verwacht in 2011, de hoorzitting in wat nu de zaak Palomo Sánchez e.a. t. Spanje is, is geprogrammeerd op 8 december 2010.

Deze arresten en beslissingen van het E.H.R.M. kunnen worden geraadpleegd via de website van het E.H.R.M., <http://www.echr.coe.int> (Hudoc).

1. E.H.R.M.

6 juli 2010

(4de sectie)

NISKASAARI e.a. t. FINLAND

In deze zaak werden een freelance journalist en de hoofdredacteur van het magazine *Seura* veroordeeld wegens onbetamelijke kritiek op een ombudspersoon in een organisatie voor kindermishandeling. In een artikel was geponeerd dat de ombudspersoon een andere taak was toegewezen omdat ze niet over de vereiste opleiding en expertise beschikte voor de job. De journalist en hoofdredacteur beklagden zich in Straatsburg over de veroordeling, zich beroepend op hun journalistieke vrijheid in toepassing van art. 10 E.V.R.M.

Het Europees Hof wijst erop dat het litigieuze artikel geen verband hield met het privé-leven van de ombudspersoon (X.), maar te maken had met haar functie verbonden aan een niet-gouvernementele organisatie. Dat maakte van haar evenwel nog geen ambtenaar of politicus die scherpe kritiek moeten verdragen. Toch vindt het Hof dat X. niet louter als een privé-persoon kan worden gezien : *«due to her position, she had been publicly promoting the goals and objectives of the non-governmental organisation and had therefore been visible in the media over the years»* (§ 72). Omtrent de betwisting of het artikel nu wel of niet op juiste wijze verslag had uitgebracht over de nieuwe opdracht van de ombudspersoon, is het Hof van oordeel dat de journalist en de hoofdredacteur onzorgvuldig hebben gehandeld door de informatie onvoldoende te controleren, maar het Hof wil wel rekening houden met het feit dat een rectificatiebericht is gepubliceerd om één en ander te verduidelijken en te corrigeren. Het Hof wijst erop *«that responsible journalism requires checking of sources from the standpoint of their accuracy in order to prevent factual errors (...). This obligation is highlighted in section 10 of the Guidelines for Journalists, which have been drafted by media professionals for the purposes of instilling within the profession a commitment to basic deontological rules including the pursuit of accuracy in reporting. While it is true that the applicants may have failed to verify sufficiently all of the information in the impugned article, the Court considers, however, that in the present case the applicants can mainly be blamed for misreporting. Moreover, the Court would observe that the domestic courts failed to weigh in the balance the competing interests involved, namely the interests of X. and the rights of the applicants, with the result that the applicants' right to publish the incriminated article was never addressed. Furthermore, it appears that no consideration was given by the domestic courts to the rectification published in one of the later issues of the magazine. The Court considers that the correction of incorrect information by means of a timely rectification can be considered an appropriate form of redress for hurt caused. Nor did the domestic authorities consider whether other less drastic measures would have been sufficient to protect the interests involved»* (§ 74-75).

Wat volgens het Hof echter volstrekt niet te verantwoorden is de strafvervolgning en veroordeling tot een fikse geldboete en schadevergoeding in deze zaak. Het Hof merkt op dat *«in view of the margin of appreciation left to Contracting States a criminal measure as a response to defamation cannot, as such, be considered disproportionate to the aim pursued (...). Nevertheless, when a statement, whether qualified as defamatory or insulting by the domestic authorities, is made in the context of a public debate, the bringing of criminal proceedings against the maker of the statement entails the risk that a prison sentence might be*

imposed. In this connection, the Court recalls that the imposition of a prison sentence for a press offence will be compatible with journalists' freedom of expression as guaranteed by Article 10 only in exceptional circumstances, notably where other fundamental rights have been impaired, as for example, in the case of hate speech or incitement to violence (...). For the Court, similar considerations should apply to insults expressed in connection with a public debate. The Court would further observe that the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in its Resolution 1577 (2007) urged those member States which still provide for prison sentences for defamation, even if they are not actually imposed, to abolish them without delay (Resolution Towards decriminalisation of defamation adopted on 4 October 2007). The Court can accept that an action, at least in civil law, may lie against a journalist who has published incorrect information about a plaintiff who has suffered pecuniary or non-pecuniary damage as a result. Even accepting that X. had suffered damage, the Court considers that such severe penal sanctions as imposed in the present case together with an obligation to pay damages, viewed against the circumstances, were disproportionate having regard to the competing interest of freedom of expression » (§ 77-78).

Het Hof vindt de inmenging in de expressievrijheid onevenredig en daarom niet nodig in een democratische samenleving. Een inbreuk dus op art. 10 E.V.R.M.

2. E.H.R.M.

6 juli 2010

(4de sectie)

MARIAPORI t. FINLAND

Deze zaak betreft de veroordeling van Anna-Liisa Mariapori die als fiscaal experte getuige was in een fiscale rechtszaak waarin zij, onder eed, van twee belastinginspecteurs had beweerd dat die bewust verkeerde bedragen hadden medegedeeld. Later publiceerde Mariapori een boek waarin zij één van de belastinginspecteurs beschuldigde van meened. Tegen deze aantijgingen werd strafvervolg ingesteld en Mariapori werd veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding en een voorwaardelijke gevangenisstraf. Het Hof vindt ook in dit arrest dat de veroordeling een onevenredige en niet noodzakelijke inmenging was in de expressievrijheid. Het Hof houdt niet enkel rekening met het feit dat de uitspraken onder eed waren gedaan tijdens een getuigenverhoor in een openbare zitting en dat de aantijgingen later in een boek waren gepubliceerd waarin verslag over de rechtszaak werd uitgebracht, maar benadrukt ook in deze zaak het onevenredig karakter van de strafvervolg ing en de sanctie.

Het Hof laat er geen twijfel over bestaan dat verklaringen afgelegd tijdens een getuigenverhoor in de rechtbank op een maximale expressievrijheid aanspraak kunnen maken :

“59. The Court notes that, during the tax fraud proceedings, the applicant was questioned by the prosecutor and the defendant's counsel. It appears from the court transcripts that the applicant replied to these questions in a concise manner and did not expand on her answers any further than was necessary. Moreover, she was speaking under oath.

60. The Court further notes that the court proceedings as well as the applicant's statements were reported in several newspapers but the tax inspectors' names were not mentioned in any of the reports. The court proceedings were open to the public and the applicant's witness statements were recorded word for word in the minutes, to which anybody had access. Moreover, the District Court found that the applicant had not actively drawn the media's

attention to herself or to her statements, nor could she have prevented her statements from being reported in the media.

61. The Court observes that the applicant's criticism was directed against the tax inspectors, who were civil servants. Furthermore, she impugned their conduct in the defendant's case and accused them of having committed an offence in office.

62. The Court recalls that Article 10 protects not only the substance of the ideas and information expressed but also the form in which they are conveyed. The parties' freedom of expression in the courtroom is not unlimited and certain interests, such as the authority of the judiciary, are important enough to justify restrictions on this right. Nonetheless, the Court refers to its case-law to the effect that it is only in exceptional circumstances that restriction – even by way of a lenient criminal penalty – of for example defence counsel's freedom of expression can be accepted as necessary in a democratic society (...). For the Court, similar considerations should apply in respect of statements made by witnesses testifying before a court.

63. Moreover, the Court is mindful of the fact that an interference with freedom of expression in the course of a trial could also raise an issue under Article 6 of the Convention with regard to the right of an accused to a fair trial. Although the parties' freedom of expression should not be unlimited, "equality of arms" and other considerations of fairness can militate in favour of a free exchange of argument between the parties (...).

64. It is the duty of the courts and the presiding judge to direct proceedings in such a manner as to ensure the proper conduct of the parties and above all the fairness of the trial – rather than to examine in a subsequent trial the appropriateness of a party's statements in the courtroom (...). In the present case the trial judge did not intervene or ask the applicant to retract her statement. Nor was the applicant warned of the consequences of the gravity of her statement. It was at no stage alleged that she was guilty of contempt of court. Furthermore, the adversarial nature of the proceedings enabled the tax inspectors to discredit the applicant's accusations. The Court would stress that the applicant appeared in the tax proceedings as a witness for the defence, and that she only replied to the questions put to her.

65. As to the severity of the penalty, the Court notes that the applicant could not be convicted due to prescription but she was ordered to pay in total 4,000 euros in compensation to A. and B. for mental suffering.

66. In view of the above considerations, as concerns the statements made by the applicant during the court proceedings, the Court finds that, in the context of those proceedings, the tax inspectors could have been reasonably expected to tolerate the statements made by the applicant under oath in her capacity as the defendant's witness (...), especially as the applicant was obliged to answer the questions put to her and she could not but give her view of the facts. Viewed against this background and in the absence of exceptional circumstances supporting a different conclusion (see paragraph 62 above), the Court is not persuaded that the national courts, acting within their margin of appreciation, struck a reasonable balance between the interests involved in respect of this part of the case".

Ook de veroordeling voor de lasterlijke aantijging in het boek vindt het Hof strijdig met art. 10 E.V.R.M., alleen al omdat de veroordeling tot een voorwaardelijke gevangenisstraf in dit soort zaken als een onevenredige sanctie is aan te merken. Het Hof merkt op "*that the book could be characterised as a polemical document or pamphlet attempting to contribute to a public debate. The book mainly described the applicant's views about the actions of the tax authorities, including that of tax inspector A. For her statements made in the book the applicant was sentenced to four months' conditional imprisonment and ordered to pay 5,000 euros to tax inspector A. in compensation. Although sentencing is in principle a matter for the national courts, the Court considers that the imposition of a prison sentence for a defamation*

offence will be compatible with an applicant's right to freedom of expression as guaranteed by Article 10 of the Convention only in exceptional circumstances, notably where other fundamental rights have been seriously impaired, as, for example, in the case of hate speech or incitement to violence (..)" (§ 67). Het Hof ziet geen enkele reden waarom in dit geval een gevangenisstraf op enige manier gerechtvaardigd kan zijn, aangezien de kritiek op de belastinginspecteur zich situeerde *"in the context of a debate on an important matter of legitimate public interest, namely the actions of the tax authorities"* (§ 68). Het Hof benadrukt dat een dergelijke sanctie, ook al betrof het 'maar' een voorwaardelijke gevangenisstraf, uit zijn aard zelf onvermijdelijk een *"chilling effect"* heeft op het publieke debat. Het Hof vervolgt dat *"the criminal sanction and the accompanying obligation to pay compensation imposed on her by the national courts were manifestly disproportionate in their nature and severity, having regard to the legitimate aim pursued by the applicant's conviction for defamation"*, eveneens verwijzend naar Resolutie 1577 (2007) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa waarin de lidstaten met aandrang is gevraagd om gevangenisstraffen wegens laster uit het strafwetboek te schrappen (§ 69). Het Hof vindt daarom *"that the severity of the sanctions imposed of itself went beyond a "necessary" restriction on the applicant's freedom of expression. For that reason, there is no need to examine more closely the nature of the statements made in her book. Having regard to this part of the case and notwithstanding the margin of appreciation afforded to the State in this area, the domestic courts failed to strike a fair balance between the competing interests at stake"* (§ 70). De conclusie is dat *"there has therefore been a violation of Article 10 of the Convention in respect of the statements made by the applicant during the court proceedings as well as in respect of the statements made in her book"* (§ 71).

3. E.H.R.M.

27 juli 2010

(2de sectie)

AKSU T. TURKIJE

Hoewel deze zaak formeel geen verband houdt met art. 10 E.V.R.M. bevat het arrest in de zaak *Aksu t. Turkije* een belangrijke onderliggende thematiek die met expressievrijheid te maken heeft. De zaak betreft in essentie een klacht tegen een boek en een woordenboek met negatieve stereotypering van Roma-zigeuners, uitgegeven door de Turkse overheid, meer bepaald door het Ministerie voor Cultuur. Aksu, een Roma-zigeuner die in Turkije woont, voelde zich beledigd door de inhoud van het boek en van het woordenboek en diende daarop klacht in om de beide boeken uit circulatie te halen of hun inhoud aangepast te zien, een eis die door de Turkse rechtscollages werd afgewezen. Aksu vond dat het boek Roma voorstelde als dieven, zakkenrollers, bedelaars, drugdealers, hoeren, pooiers en geweldenaars. In Straatsburg voerde hij in essentie een schending aan van art. 14 E.V.R.M. in combinatie met art. 8 E.V.R.M. omdat hij zich als persoon behorend tot een bepaalde (etnische) groep gediscrimineerd voelde.

In aanzet erkent het Hof de principiële opstelling tegen discriminerende stereotypering van Roma en de taak vooral van de overheid om terzake waakzaam te zijn. Het Hof stelt:

"According to its established case-law, the Court notes that the vulnerable position of Roma/Gypsies means that special consideration should be given to their needs and their different lifestyle, both in the relevant regulatory framework and in reaching decisions in particular cases (..). (..) the Court also observed that there could be said to be an emerging international consensus amongst the Contracting States of the Council of Europe, recognising

the special needs of minorities and an obligation to protect their security, identity and lifestyle, not only for the purpose of safeguarding the interests of the minorities themselves, but also to preserve a cultural diversity of value to the whole community. Furthermore, discrimination on account of, inter alia, a person's ethnic origin is a form of racial discrimination. Racial discrimination is a particularly invidious kind of discrimination and, in view of its perilous consequences, requires from the authorities special vigilance and a vigorous reaction. It is for this reason that the authorities must use all available means to combat racism, thereby reinforcing democracy's vision of a society in which diversity is not perceived as a threat but as a source of enrichment” (§ 49).

Het Hof vindt evenwel dat er van discriminatie geen sprake is: de klager heeft zijn vordering door een rechtbank behandeld gezien en heeft verschillende rechtsmiddelen kunnen aanwenden. De nationale rechtscollages hebben op pertinente gronden kunnen vaststellen dat er geen sprake was van discriminatie ten nadele van klager of Roma. Bovendien ging het toch maar om enkele controversiële passages van een in essentie wetenschappelijk boek. Het Hof laat opmerken dat : *“(..) although the passages and remarks cited by the applicant, when read on their own, appear to be discriminatory or insulting, when the book is examined as a whole it is not possible to conclude that the author acted with bad faith or had any intention to insult the Roma community. It is made clear in the conclusion to the book that it was an academic study which conducted a comparative analysis and focused on the history and socio-economic living conditions of the Roma people in Turkey. The Court observes that the author in fact referred to the biased portrayal of the Roma and gave examples of their stereotyped image. It is important to note that the passages referred to by the applicant were not the author's comments but examples of the perception of Roma people in Turkish society. However, the author sought to correct such prejudices and made it clear that the Roma people should be respected. Bearing these considerations in mind and again stressing its subsidiary role, the Court is not persuaded that the author of the book insulted the applicant's integrity or that the domestic authorities failed to protect the applicant's rights” (§ 56).*

Voor wat het woordenboek betreft is het Hof van mening dat *“the definitions provided by the dictionary were prefaced with the comment that the terms were of a metaphorical nature. The Court therefore finds no reason to depart from the domestic courts' findings that the applicant's integrity was not harmed and that he had not been subjected to discriminatory treatment because of the expressions described in the dictionary” (§ 57).*

Het Hof komt tot de conclusie dat *“in the present cases it cannot be said that the applicant was discriminated against on account of his ethnic identity as a Roma, or that there was a failure on the part of the authorities to take the necessary measures to secure respect for the applicant's private life. As a result, there has been no breach of Article 14 of the Convention taken in conjunction with Article 8 of the Convention” (§ 58).*

In een felle en stevig geargumenteerde *dissenting opinion* van de rechters Tulkens, Tsotsoria en Pardalos wordt de klemtoon gelegd op de noodzaak tot het bekampen van negatieve stereotypering van een kwetsbare minderheid, zeker ook in boeken die uitgaan van het Ministerie voor Cultuur en bedoeld zijn voor het onderwijs. Zij verwijzen o.a. naar de Aanbeveling van de Raad van Europe van het Comité van Ministers (CM/Rec 2008/5) *“on policies for Roma and/or Travellers in Europe”*, met daarin de nadruk op *“the role of the media and education in the persistence of anti-Roma prejudices and their potential to help overcome them”*. De dissenters zijn van mening *“that in the present case there has been a violation of Article 14 of the Convention taken together with Article 8”*. Volgens hen houdt de

zaak in essentie verband met “*the question of prejudice against Roma people (..), a particularly sensitive question as, in respect of a minority and highly vulnerable social group, prejudice is the breeding-ground of discrimination and exclusion*”. Het argument dat het maar om enkele passages gaat die als racistisch of discriminerend te beschouwen zijn en deze passages niet geïsoleerd mogen beoordeeld worden maar in de context van het boek in zijn geheel, wijzen de *dissenters* van de hand. Ze merken op dat “*it is difficult to accept that the offending passages, whose discriminatory nature is not in dispute, should not be regarded in isolation but in the context of the book as a whole. This contrasts with the Court's judgment in Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France, where it found that there had been no violation of Article 10 merely on the basis of three offending passages, without taking into account the general context of the novel in question*”.

Een arrest dat in toepassing van art. 43 E.V.R.M. ongetwijfeld in aanmerking komt voor een verwijzing naar de Grote Kamer...